

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.7.2023.359-371>

УДК 7. 793.3.31

**Тетяна Георгіївна ЛУГОВЕНКО,**

кандидат мистецтвознавства,  
Київська муніципальна академія  
естрадного та циркового мистецтв,  
Київ, Україна,  
e-mail: [t.luhovenko@kmaesm.edu.ua](mailto:t.luhovenko@kmaesm.edu.ua),  
ORCID: 0000-0001-7691-3162

**Володимир Анатолійович ГРЕК,**

Київська муніципальна академія  
естрадного та циркового мистецтв,  
Київ, Україна,  
e-mail: [v.hrek@kmaesm.edu.ua](mailto:v.hrek@kmaesm.edu.ua),  
ORCID: 0000-0002-8622-3082

## **ПОШУК СУЧАСНИХ ІНТОНАЦІЙНИХ РІШЕНЬ ТА ПРИЙОМІВ НА ПРИКЛАДІ ТРАДИЦІЙНОГО УКРАЇНСЬКОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА**

**Анотація:** Українська культура як ознака історичного, культурного, мистецького орієнтиру країни є показником самостійності та незалежним проявом культурологічної категорії серед інших країн світу. Видозміна культурних процесів, які відбуваються у світі, насамперед, пов'язана з розвитком світового інтеграційного процесу. Вірування, традиції, обряди, символізм у мистецьких проявах та їх приналежність до певних культурологічних категорій, визначають орієнтири самоідентифікації та приналежності нас, як нації до світової спільноти. Збереження української культури у світовому

соціо-культурному просторі є пріоритетним завданням для держави, оскільки спрямоване на розуміння, збереження та примноження національних характеристик, що ідентифікують нас як унікальний народ зі своєю унікальною ознакою. Відомий у всьому світі «Гопак» завжди захоплює погляд глядачів у всьому світі, формує уявлення про нашу культуру, підтверджуючи це шаленими оплесками та оваціями для наших артистів. Разом із тим, існує думка, що ці прояви є вже класичною спадщиною, а сучасне мистецтво, зокрема хореографічне, наслідує сучасні тенденції світової спільноти. Сучасний погляд на традиційні культурні цінності дає можливість українським митцям до творчого пошуку, створення і презентації нової сучасної автентичної України.

**Ключові слова:** українська культура, хореографічне мистецтво, самоідентифікація, український танець, сучасна хореографія, сучасна інтерпретація фольклору.

**Вступ.** Незалежність, яку отримала наша держава у 90-і рр. минулого століття, поставила низку політичних, економічних та культурних питань існування суспільства в нових умовах. І якщо рішення перших двох проблем вважалися першочерговими, то культура, як завжди, перейшла в розряд другорядних. Таке ставлення держави до культурного розвитку молоді та суспільства, як показують історичні події, може дуже дорого коштувати. Треба зауважити, що якщо пам'ятники архітектури, музеї та професійні творчі колективи ще хоч якось втримувалися в полі зору держави, то види аматорського мистецтва, зокрема хореографічного, залишилися на засадах саморозвитку.

**Постановка проблеми.** Пошук новітніх форм та методів презентації української хореографічної культури є актуальним процесом, який презентує державу та її

національні ознаки серед інших країн світу. Існування традиційної хореографічної культури на фоні сучасних світових тенденцій розмежовують ці поняття, проте, експериментальні пошуки митців можуть створити новий, сучасний, унікальний мистецький продукт із його національними ознаками. Проблематика даного дослідження торкається процесів, орієнтованих на презентацію українського хореографічного мистецтва на засадах мистецького синтезу та сучасних практичних підходів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проведений аналіз свідчить про те, що проблема збереження та використання фольклорної основи в будь-яких видах мистецтва в усі роки мало значення. Історичні шляхи становлення українського хореографічного мистецтва розглядали Л.П. Косаківська, О.І. Чепалов [5], роль традицій у розвитку хореографічного мистецтва як віддзеркалення соціокультурної ідентичності досліджував кандидат історичних наук А.А. Гоцалюк [2], роль дослідників танцювального фольклору України щодо збереження та поширення народного танцю на прикладі фольклору Слобожанщини розглядала К.М. Долматова [4]. Н. Мозгальова та І. Барановська акцентували увагу на вихованні дітей дошкільного віку засобами українських народних традицій [6], а А. Фурдичко аналізував поп-фольк як явище культурних етно-адаптаційних процесів сучасного музичного мистецтва України [7].

**Мета статті** – розглянути значимість українського хореографічного мистецтва в сучасних умовах, синтез мистецтв та їх вплив на процес експериментальних пошуків та формування нових форм інтерпретації українського народного танцю.

**Виклад основного матеріалу.** Творчі самодіяльні хореографічні колективи, завдання яких організовувати

дозвілля, морально, фізично та естетично виховувати дітей та молодь, перейшли в режим виживання. А далі почали проходити дуже дивні процеси. З моменту отримання самостійності держави логічним було б зростання самоідентичності суспільства, але ж ринкові відносини, на яких стало базуватися надання культурних послуг, акцентували погляд керівників колективів на сучасних напрямках хореографії. Щоб хоч якось затримати контингент дітей, майже всі аматорські колективи почали відмовлятися спочатку частково, а потім майже цілком, від народно-сценічної хореографії. Така тенденція зрозуміла, світ рухається вперед, підрастає нове покоління з іншими потребами, смаками та поглядами.

Проте, перший дзвіночок щодо початку нівелювання своїх національних коренів та витоків пролунав. Не можна, все ж таки, говорити про повну втрату інтересів до національних культурних проявів, залишилися професійні та самодіяльні хореографічні колективи, які мають у своєму репертуарі народно-сценічні твори. Надбанням нашої хореографічної культури були та залишаються Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, Національний заслужений академічний український народний хор України імені Григорія Верьовки, які зберігають та примножують народні музичні та хореографічні здобутки. Дослідження Т.О. Благової підтверджують існування аматорських дитячих танцювальних колективів, які працюють у жанрі народної хореографії: «Найбільш відомими серед них є ансамблі танцю: “Барвінок” (м. Вінниця), “Барвіночок” (м. Київ), “Джерельця Карпат” (м. Ужгород), “Подільчанин” (м. Хмельницький), “Пролісок” (м. Кіровоград), “Сонечко” (м. Житомир), “Серпанок” (м. Львів), “Україна” (м. Київ), “Щасливе дитинство” (м. Київ) та ін.» [1, с.218]. Проте,

колишнього інтересу та масової участі у колективах, які працюють у цьому напрямку хореографії, значно знизився.

Першим поштовхом до розуміння своєї самоідентичності як окремого та унікального народу стала війна на сході України та анексії АР Криму з 2014 р. Саме в цей час, під впливом трагічних для країни подій, наше суспільство стало уважніше та трепетніше ставитися до своєї національної культури. З окупацією наших територій склалося гостре відчуття вкраденого, не тільки з точки зору територіальної цілісності, а й через позбавлення нас частини культурного та мистецького надбання. Більш гостро та болісно українське суспільство відчуло втрату нашої ідентичності при карколомному військовому вторгненні росії в Україну 24 лютого 2022 р. Усе це активізувало свідомість суспільства до самоідентифікації, самозбереження, права на життя зі своїми національними інтересами, самобутністю, освітою та культурою.

Дуже прикро, що саме такі трагічні події у нашій країні з новою силою підняли інтерес до рідної культури та розуміння унікальності нас як нації. Збереження культури та примноження мистецьких творів сьогодні лягає на плечі саме молоді та підростаючого покоління. Фахівці мистецької галузі, засобами хореографії та сучасними художньо-виражальними прийомами мають можливість донести до майбутнього українського та світового суспільства родовідні культурно-мистецькі надбання нашої країни. Головне в цьому процесі – дослідження, вивчення, вірне трактування тих фольклорних традицій та основ, які залишили нам попередні покоління.

Сучасне українське хореографічне мистецтво розвивається в умовах глобалізаційних подій, які певною мірою вносять у цей процес нові інтонаційні рішення та прийоми, які збагачують та розвивають його. Разом із тим, існує тенденція до наслідування вже існуючих форм у

хореографії, що формує ракурс сприйняття мистецтва на вже існуючих прикладах, які є популярними та цікавими для сучасного покоління. Творчі експерименти митців та пошук нових форм звучання у мистецтві, виражаються у створенні нових мистецьких продуктів у театральному, хореографічному та музичному мистецтвах, що в свою чергу дає поштовх до появи нового, цікавого, сучасного і в деяких моментах – експериментального.

Прогресивна молодь, яка є представниками музичної індустрії, починає створювати цілий шар музичних творів, які отримують нове звучання завдяки використанню українського народного мелосу в поєднанні з популярними музичними віяннями в музичній культурі. Андрій Фурдичко у своїй науковій праці «Поп-фольк як явище культурних етно-адаптаційних процесів сучасного музичного мистецтва України» зазначає: «Важливим у контексті розгляду поп-фольк виконавців та взагалі цього феномена традиційної української естради є поняття фольк-орієнтації. Це збірна категорія, що формує орієнтацією не лише на фольклор, а й на весь арсенал етномистецьких віднесень – образів, особливостей стилю, інтонацій, які виконавці, аранжувальники, композитори та поети піснярі зуміли оформити в окремий потужний напрям» [7, с.1200].

Дійсно, молоді музиканти спрямовують вектор своїх пошуків до автентичного, народного, традиційного звучання, які, в свою чергу, формують новий напрямок у музичному мистецтві, що стає фундаментальною основою для нових пошуків і в інших видах мистецтв. Серед таких поп-виконавців є: Тіна Кароль, Руслана Лижичко, Лаура Марті, Антоніна Матвієнко, Злата Огневич, Христина Соловій, Катя Chilly та інші. Сучасні поп-гурт «Go-A», який поєднує сучасну електронну музику з етнічними мотивами дає нове звучання в якому яскраво виражена мелодична інтонація українського автентичного вокалу, сучасних бітів

та гітарного драйву. Український реп-гурт «Kalush» – переможці міжнародного пісенного конкурсу «Євробачення-2022» не тільки здобули перемогу для України, а й привернули увагу всього світу до нашої культури, до її сучасного трактування, до наших національних ознак та самоідентифікації на світовій арені. Така тенденція дає поштовх для експерименту і в сучасному хореографічному мистецтві, що змушує українських хореографів орієнтуватись на використання традиційного українського мистецтва, але в осучасненому вигляді. Як наслідок, починають з'являтися сучасні хореографічні твори, в яких органічно інтерпретується традиційне танцювальне мистецтво і в органічному поєднанні з популярними напрямками хореографії формує поняття фольк-модерну, фольк-джазу та контемпорарі-фольку.

В Україні інтерпретація українського танцю засобами сучасної хореографії починає набирати популярності і виокремлюється в окремий жанр, який викликає інтерес у хореографів і тим самим, створює умови для використання традиційних форм танцювального мистецтва у сучасному трактуванні. Детальний підхід до обробки рухів українського танцю і його структурних компонентів дає хореографам основу для створення нових пластичних мотивів, які можуть базуватись на основних напрямках сучасної хореографії та їх візуальних характеристиках. «Оскільки сучасна хореографія має широкий спектр форм вираження, то й інструментарії, які хореограф може використовувати для обробки руху, теж не обмежені. При виборі напрямів сучасної хореографії для обробки руху можна використовувати технічні принципи танцю модерн, джазового танцю, танцювальної техніки контемпорарі, що створить базу технічних характеристик стилю, на основі якої відбуватиметься видозміна руху» [3, с.168].

Величезний шар літературного підґрунтя, народних звичаїв, свят та обрядів, притаманних для України, стають фундаментальною основою для таких постановок. Як зазначають Н. Мозгальова та І. Барановська: «Українські народні традиції мають невичерпний педагогічний потенціал, адже вони втілюють у собі минуле, сучасне і майбутнє українського народу, обґрунтовують його право на власну життєдіяльність і творчість, передають велич моральних засад нації; їхня наукова сутність – у певному національному спрямуванні молодого покоління, досягненні національних і загальнолюдських ціннісних пріоритетів» [6, с.22]. Погоджуючись із висловлюванням, визначаємо, що використання українських народних традицій у мистецтві, зокрема хореографічному, несуть не тільки мистецтвознавчі ознаки, а й є потужним інструментом для формування у молодого покоління ціннісних орієнтирів культурно-історичного досвіду нашого народу.

Українська тема у хореографії з'являється і в інших напрямках сучасного хореографічного мистецтва, де, незважаючи на іншу стилістичну, пластичну та музичну основи, які не мають ознак автентичного народного танцювального мистецтва, проявляють народознавчі аспекти української культури, тим самим популяризуючи її, але в сучасному трактуванні. Вулична танцювальна культура, яка не є нашим культурним надбанням теж починає базуватись на цікавих, автентичних музичних основах, що в подальшому надає цим стилям певного колориту виділяючи його з поміж інших, собі подібних.

**Висновки.** Нівелювання національних та культурних ознак нашої держави призводить не лише до втрати нашого культурного надбання, а й до відсутності характерних ознак країни разом із втратою інтересу до вивчення та примноження їх у молодого підростаючого

покоління. Ціннісні орієнтири етно-мистецького підґрунтя замінюються сучасними тенденціями, що не сприяє збереженню нематеріальної культурної спадщини, в тому числі, традиційної хореографічної культури. Національне хореографічне надбання, створене нашими попередниками, є неоціненним внеском у нашу культуру і самобутність, який треба зберігати на рівні з самими найдорожчими скарбами світу. Шар національної хореографічної культури України, який нині знаний у всьому світі, теж пройшов етапи вдосконалення від фольклорних елементів, їх сценічної обробки до повноцінних хореографічних композицій, які стали візитівкою країни на світовій арені.

Бажання молоді рухатись за світовими тенденціями у хореографії цілком зрозуміле й логічне, проте ціннісні орієнтири і присутність національних ознак є базою для презентації нас як самобутнього, автентичного та глибокого за своєю внутрішньою культурою народу. Основа та підґрунтя, на якому можна здійснювати творчі пошуки та презентацію України сучасною хореографічною мовою, існують в нашому традиційному хореографічному мистецтві. Використовуючи сучасні підходи та вдалі інструментарії, можна інтерпретувати відлуння минулого, презентуючи сучасне і майбутнє мистецької України. Це унікальна можливість створити новий тренд традиційного українського хореографічного мистецтва.

### **Список використаної літератури:**

1. Благова Т. Дитяче хореографічне аматорство у розвитку художньої самодіяльності в Україні. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. № 7 (33). С.425.
2. Гоцалюк А. Традиції в розвитку хореографічного мистецтва як віддзеркалення соціокультурної ідентичності.

Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. 2015.

Вип. 45(1). Сс. 16-27.

3. Грек В. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. 2017. Вип. 17. Сс. 166 -171.

4. Долматова К. Використання танцювального фольклору слобожанщини в підготовці студентів-хореографів в університетському коледжі.

URL:

[https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7348/1/Dolmatova\\_Vykorystannia%20tantsiuvalnoho.pdf](https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7348/1/Dolmatova_Vykorystannia%20tantsiuvalnoho.pdf)

5. Косаківська Л., Чепалов О. Танцювальний фольклор і становлення українського національного хореографічного мистецтва. Культура України. Мистецтвознав. Х., 2001.

Вип. 8. Сс. 47-57.

6. Мозгальова Н., Барановська І. Українські народні традиції як засіб виховання дітей дошкільного віку. Наукові записки, серія: педагогічні науки. 2017. Вип.152. Сс. 20-24.

7. Фурдичко А. Поп-фольк як явище культурних етно-адаптаційних процесів сучасного музичного мистецтва України. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2017-5/24.pdf>

**Tetyana G. LUGOVENKO,**

PhD in Arts,

Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,

Kyiv, Ukraine,

e-mail: t.luhovenko@kmaecm.edu.ua,

ORCID: 0000-0001-7691-3162

**Volodymyr A. GREK,**

Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts,

Kyiv, Ukraine,

e-mail: v.hrek@kmaecm.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-8622-3082

## **SEARCH OF MODERN INTONATION SOLUTIONS AND TECHNIQUES USING THE EXAMPLE OF TRADITIONAL UKRAINIAN CHOREOGRAPHIC ART**

**Abstract.** Ukrainian culture as a sign of the country's historical, cultural, artistic landmark is an indicator of self-reliance and an independent manifestation of a cultural category among other countries of the world.. The change in cultural processes taking place in the world is primarily related to the development of the global integration process. Beliefs, traditions, rituals, symbolism in artistic manifestations and their belonging to certain cultural categories determine the orientations of our self-identification and belonging to the world community as a nation. Preservation of Ukrainian culture in the world socio-cultural space is a priority task for the state, as it is aimed at understanding, preserving and multiplying national characteristics that identify us as a unique people with its own unique feature. The world-famous “Hopak” always captures the attention of viewers all over the world, shapes the idea of our culture, confirming it with wild applause and ovations for our artists. At the same time, there is an opinion that these

manifestations are already a classical heritage, and modern art, in particular choreography, follows the modern trends of the world community. A modern look at traditional cultural values gives Ukrainian artists the opportunity to creatively search, create and present a new, modern, authentic Ukraine.

The search for the newest forms and methods of presentation of Ukrainian choreographic culture is an actual process that presents the state and its national features among other countries of the world. The existence of traditional choreographic culture against the background of modern world trends demarcates these concepts, however, experimental searches of artists can create a new, modern, unique artistic product with its national characteristics. The problems of this study touch on processes oriented to the presentation of Ukrainian choreographic art on the basis of artistic synthesis and modern practical approaches.

**Key words.** Ukrainian culture, choreographic art, self-identification, Ukrainian dance, modern choreography, modern interpretation of folklore.

### References:

1. Blahova, T. (2013). Dytiache khoreohrafichne amatorstvo u rozvytku khudozhnoi samodiialnosti v Ukraini [Children's choreographic amateurism in the development of artistic self-activity in Ukraine]. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 7 (33), 425 [in Ukrainian].
2. Hotsaliuk, A. (2015). Tradytsii v rozvytku khoreohrafichnoho mystetstva yak viddzerkalennia sotsiokulturnoi identychnosti [Traditions in the development of choreographic art as a reflection of socio-cultural identity]. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Filosofiia, 45(1), 16-27 [in Ukrainian].

3. Hrek, V. (2017). Interpretatsiia narodnoho tantsiu zasobamy suchasnoi khoreohrafiï [Interpretation of folk dance by means of modern choreography]. Aktualni pytannia kulturolohiï, 17, 166 -171 [in Ukrainian].
4. Dolmatova, K. Vykorystannia tantsiuvalnoho folkloru slobozhanshchyny v pidhotovtsi studentiv-khoreohrafiiv v universytetskomu koledzhi [The use of dance folklore of the Slobojan region in the training of choreographer students at the university college]. Available at: [https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7348/1/Dolmatova\\_Vykorystannia%20tantsiuvalnoho.pdf](https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7348/1/Dolmatova_Vykorystannia%20tantsiuvalnoho.pdf) [in Ukrainian].
5. Kosakivska, L., Chepalov, O. (2017). Tantsiuvalnyi folklor i stanovlennia ukrainskoho natsionalnoho khoreohrafichnoho mystetstva [Dance folklore and formation of Ukrainian national choreographic art], 152, 20-24 [in Ukrainian].
6. Mozghalova, N., Baranovska, I. Ukrainski narodni tradytsii yak zasib vykhovannia ditei doshkilnoho viku [Ukrainian folk traditions as a means of educating preschool children]. Naukovi zapysky, seriia: pedahohichni nauky, 152, 20-24 [in Ukrainian].
7. Furdychko, A. Pop-folk yak yavyshe kulturnykh etno-adaptatsiinykh protsesiv suchasnoho muzychnoho mystetstva Ukrainy [ Pop-folk as a phenomenon of cultural ethno-adaptation processes of modern musical art of Ukraine]. Available at: <https://nz.lviv.ua/archiv/2017-5/24.pdf> [in Ukrainian].